

ОСОБЛИВОСТІ РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІАЛІЗМУ ЯК ФАКТОР РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Теміров Ю. Т.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: u.temirov@donnu.edu.ua

У поясненні походження та природи російської агресії дослідники активно використовують фактор імперіалістичного характеру російської державності та зовнішньої політики [1]. Не заперечуючи загалом ролі цього фактору, вважаємо за необхідне привернути увагу до потреби визначення особливостей російського імперіалізму, особливо тих з них, які безпосередньо впливають на перебіг російсько-української війни.

Отже, мета нашої доповіді – розкрити особливості російського імперіалізму, їх вплив на походження, природу і можливі наслідки російсько-української війни.

Імперіалізм, як суспільне явище, по-перше, тісно пов'язаний з імперією (формою державного устрою), по-друге, є історично обумовленим [2]. Маючи обов'язкові родові характеристики, імперіалізм набуває особливостей, які визначаються цілим комплексом історичних обставин. Серед цього комплексу у зв'язку з тематикою нашої доповіді варто акцентувати стадію суспільного розвитку, виокремлюючи специфіку імперіалізму в умовах домодерну, модерну та постмодерну. Імперіалізм та імперіалістична зовнішня політика в сучасному розумінні з'являються в добу модерну, індустріального суспільства. Прикладом класичної імперії модерну можна вважати Британську імперію [3].

Перехід від індустріального суспільства (доба модерну) до інформаційного суспільства (доба постмодерну) створює передумови становлення неоімперіалізму. Невипадково після розпаду колоніальних імперій саме розвинені держави Заходу найчастіше звинувачують у неоімперіалізмі. В поясненні походження та природи російської агресії також використовується аргумент щодо неоімперіалістичності зовнішньої політики кремля. Однак це не зовсім відповідає дійсності. В росії не відбулося класичної модернізації у вигляді системного переходу від аграрного до індустріального суспільства; через це суспільна природа росії, як суб'єкта міжнародних відносин, є гетерогенною; російське суспільство обтяжене структурними перекосами, обумовленими співіснуванням компонентів різних укладів (домодернового, модернового та постмодернового). Водночас панівним у такому гібридному утворенні виступає домодерновий суспільний уклад: саме його цінності залишаються панівними, визначають природу ідеологічних та політичних структур, включно з характером путінського режиму. Відповідно в росії не міг сформуватися імперіалізм у класичному модерновому сенсі, тим паче помилковим виглядає використання поняття «неоімперіалізм», який може бути притаманний лише розвиненим країнам з початком становлення інформаційного суспіль-

ства. На нашу думку, найбільш адекватне визначення формату російського імперіалізму – квазіімпералізм.

Традиційний (західний) імперіалізм – це історична модель розвитку, російський квазіімперіалізм – це модель виживання. Системний стрижень моделі розвитку – внутрішнє вдосконалення, для якого зовнішня експансія є лише історично обмеженим інструментом. У моделі виживання експансія та агресія – сутнісний складник, без якого відбувається руйнування не тільки політичного режиму, але й суспільної системи загалом.

Вплив особливостей квазіімперіалізму на російсько-українську війну:

- структурні перекоси роблять путінський режим внутрішньо нестійким;
- пояснення причини війни з арсеналу реалполітики (порушення балансу сил, зростання загрози безпеці росії через наближення НАТО до її кордонів тощо) – лише пропагандистське прикриття переважно для внутрішнього споживання;
- модель імперіалізму як способу виживання виключає стратегічний компроміс як формулу завершення війни, компроміс може бути лише тактичним;
- Україні та Заходу варто застосувати стратегію гібридної війни: визначити слабку ланку російського квазіімперіалізму, вплив на яку спровокує дестабілізацію та руйнування суспільної системи;
- Заходу треба усвідомити, що росія, Китай не є державами-ревізіоністами, вони є державами-деструктивістами, які загрожують не тільки можливості відтворення міжнародного порядку, але й існуванню ліберальних демократій як таких;
- Захід потребує концептуально нової стратегії щодо деструктивних держав, а не безкінечних спроб адаптувати стратегію стримування, яка була ефективною в зовсім інших історичних обставинах [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Laruelle M. Imperializing Russia: Empire by Default or Design? *PONARS Eurasia Policy Memo*. 2022. № 789. 6 p.
2. Burbank J., Cooper F. *Empires in World History: Power and the Politics of Difference*. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2010. 528 p.
3. Ferguson N. *Empire: How Britain Made the Modern World*. Penguin Group (CA), 2004. 422 p.
4. Sarotte M. E. Containment Beyond the Cold War. How Washington Lost the Post-Soviet Peace. *Foreign Affairs*. 2021. Vol. 100. № 3. P. 22–35.